

Zygmunt KUCZEWSKI

Instytut Podstawowych Problemów Elektrotechniki i Energoelektroniki
Politechniki Śląskiej

BIOGRAFIA WŁADYSŁAWA KUCZEWSKIEGO

Władysław Witold Kuczewski urodził się 27 kwietnia 1887 roku w Bobrujsku na Białorusi jako najstarszy syn Zygmunta, inżyniera kolei Lipawa - Romny, i Zofii Halperini, nauczycielki muzyki, której dziad był z pochodzenia Włochem. Oprócz Władysława małżonkowie Zygmunt i Zofia mieli jeszcze młodszych synów Mieczysława i Wacława. Ojciec Władysława ukończył Politechnikę w Rydze w 1870 roku. Dziad Władysława, Witold Kuczewski był do 1863 roku sędzią ziemskim w Nowogródzkiej Ziemi i miał czterech synów, wśród których Zygmunt był najmłodszy. Trzech starszych braci Zygmunta, za czynny udział w powstaniu 1863 roku zesłano ich na Syberię, skąd już nie powrócili, zaś majątek ziemski w Nowogródczyźnie ich ojciec Witolda został po Powstaniu Styczniowym skonfiskowany przez władze carskie. Atmosfera rodzinna w jakiej росł Władysław, była przepełniona duchem patriotyzmu. Progimnazjum ukończył w Bobrujsku, zaś gimnazjum klasyczne w Wilnie w 1905 roku, jako uczeń celujący ze złotym medalem. Gimnazjum wileńskie mógł ukończyć tylko dzięki stypendium, które otrzymywał za dobre wyniki w nauce, gdyż ojciec Zygmunt od 1897 roku aż do śmierci w 1906 roku obłożnie chorował, zaś na utrzymanie całej rodziny musiała zarabiec matka Zofia, ucząc gry na fortepianie.

W 1905 roku został przyjęty na Wydział Metalurgiczny Politechniki Petersburskiej bez egzaminu konkursowego. Na pierwszym roku studiów słuchał jeszcze wykładów z chemii sławnego Dymitra Mendelejewa. Studia w Petersburgu związane były z poważnymi trudnościami finansowymi. Wszystkie swoje potrzeby studenckiego życia musiał opędzić skromnymi trzydziestoma rublami miesięcznie otrzymywanymi od krewnego matki. Przy wzrastających z biegiem lat studiów wydatkach ta skromna kwota stawała się niewystarczająca, co zmuszało Go do zarobkowania w czasie przerw międzysemestralnych w zakładach przemysłowych. Praktyki wakacyjne odbył w Hucie Bankowej w Dąbrowie Górniczej w 1909 roku, na Uralu w Łyświe w 1908 roku. W czasie studiów dorywczo pracował w redakcji Żurnala Russkogo Metalurgicznego Obszczestwa, w którym to czasopiśmie zamieścił swoją pierwszą pracę naukową w 1911 roku na temat obliczenia i projektowania nagrzewnic Cowpersa, zaś

w 1913 roku artykuł o nowym sposobie oczyszczenia gazów wielkopieczowych. Pracami naukowymi zwrócił uwagę swojego profesora, skądemika Michała Pawłowa, sławnego rosyjskiego metalurga i wielkopieczownika, który jako ówczesny dziekan Wydziału Metalurgicznego Politechniki Petersburskiej zaproponował Mu asystenturę. W 1910 roku, po uzyskaniu absolutorium, został skierowany na roczny staż w biurze konstrukcyjnym wielkich pieców w Juzówce (obecnie Donieck), gdzie pracował pod kierunkiem znakomitego rosyjskiego wielkopieczownika M.K.Kursko. Obok prac kreślarskich związanych z przebudową wielkich pieców, na praktyce wykonał własny projekt dyplomowy, który obronił z wyróżnieniem w 1912 roku na Politechnice Petersburskiej. Po dyplomie w latach 1912 - 1913 kontynuował pracę w Noworosyjskim Towarzystwie Metalurgicznym w hucie Juzówka (Donieck) na stanowisku konstruktora.

W latach 1913-1915 pracował w Warszawie w odlewni żeliwa "K. Rudzki i S-ka" na stanowisku zastępcy szefa odlewni. 8 października 1914 roku zawarł w Warszawie związek małżeński z Zofią Nowicką. Z małżeństwa tego urodziło się dwóch synów: W 1915 roku Jerzy, który zmarł w 1918 roku, oraz w 1918 roku Zbigniew, który zginął w 1942 roku w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu za działalność w Armii Krajowej na terenach wcielonych do Rzeszy.

W 1915 roku, przed wkroczeniem do Warszawy armii pruskiej, z całą fabryką K. Rudzkiego został Władysław Kuczewski przymusowo ewakuowany w głąb Rosji do Jenkiejewa (w pobliżu Doniecka). Tam w latach 1915 - 1916 pracował w Rosyjsko-Belgijskim Towarzystwie Górniczo-Hutniczym na stanowisku inżyniera zmianowego wielkich pieców pod kierunkiem M.K. Kursko. W 1916 roku mianowano go szefem wielkich pieców, odlewni i warsztatów mechanicznych w Tambowskim Towarzystwie Górniczo-Hutniczym w Lipiecku. W czasie Rewolucji Październikowej w 1917 roku Rada Robotnicza powołała Władysława Kuczewskiego na stanowisko przewodniczącego zarządu przymusowego huty i kopalni rudy żelaza w Lipiecku oraz na członka Oddziału Metali Wyższej Rady Gospodarki Narodowej w rewolucyjnej Moskwie.

Z początkiem 1919 roku rozpoczął starania związane z powrotem do niepodległej Polski. W trakcie przygotowań wyjazdowych nagle umarła żona Zofia. Teściowie z małym Zbigniewem wyjechali wcześniejszym transportem repatriacyjnym do Warszawy, zaś Władysław pozostał jeszcze pewien czas ze swoją matką w Lipiecku. W tym czasie w Warszawie w wypadku samolotowym zginął młodszy brat Mieczysław. Najmłodszy brat Wacław służył w Warszawie w kawalerii Wojska Polskiego. Poległ on jako żołnierz Armii Krajowej w Powstaniu Warszawskim w 1944 roku.

Ostatnim transportem repatriacyjnym wyjechał Władysław Kuczewski ze swoją matką do punktu przejściowego dla polskich repatriantów w Płocku. Tam zachorował na dur płemisty. Wyzdrowiał dzięki silnemu organizmowi i troskliwej opiece matki. Te jednak, zaraziwszy się również dudem płemistym, zmarła. Przez wiele tygodni w czasie pobytu w szpitalu W. Kuczewski

pozbawiony był mowy i pamięci. W czasie choroby, a szczególnie po śmierci matki w okresie rekonwalescencji bardzo serdecznie z opiekowała się nim jedna z pielęgniarek połockiego szpitala, Anna Dołbina. Legalny powrót do Polski był już niemożliwy, gdyż rozgorzała wojna polsko-radziecka 1919-1920.

W czerwcu 1920 roku Władysław zawarł ponowny związek małżeński z Anną. W styczniu 1921 roku podjęli próbę nielegalnego przekroczenia granicy. Jeden z mieszkańców Połocka podjął się przeprowadzić małżonków przez "zieloną granicę" do Polski. Niestety, natrafili na patrol wojsk radzieckich i zostali aresztowani. W wyniku rozmów wyjaśniających uwolniono ich i na własną rękę przeszli przez zamrzniętą rzekę Dźwinę na stronę polską. Patrol graniczny Wojska Polskiego bardzo serdecznie zajął się zbiegami i wysłał ich do Warszawy. W 1921 roku urodziła się z drugiego małżeństwa córka Zofia, która zmarła w wieku 12 lat, a w 1923 roku urodził się najmłodszy syn Zygmunt.

Po powrocie do kraju Władysław Kuczewski podjął pracę w Skerżysku, w odlewni "Jan Witwicki-Kamienna", na stanowisku głównego inżyniera, gdzie był zatrudniony w latach 1921-1922. W czerwcu 1922 roku, po odzyskaniu Górnego Śląska, w Ministerstwie Przemysłu i Handlu powołano Departament Górniczo-Hutniczy, w którym Władysław Kuczewski został początkowo powołany na referenta do spraw górnośląskich, a od 1927 roku na radcę ministerialnego i szefa biura badania cen. W 1927 roku porzucił on służbę państwową i przeszedł w czerwcu na stanowisko wicedyrektora Związku Polskich Hut Żelaznych w Warszawie. Od marca 1928 roku podjął pracę w Spółce Akcyjnej "Huta Pokój" Śląskie Zakłady Górniczo-Hutnicze w Katowicach, początkowo na stanowisku kierownika wydziału kontroli i kosztów własnych, a po roku starszego inspektora hut Pokój i Beildon. Zawarta umowa określająca warunki pracy i płacy do 30 września 1933 roku. Nadzór sądowy, jaki został nałożony w lutym 1932 roku na Śląskie Zakłady Górniczo-Hutnicze "Huta Pokój" zamierzała, wbrew podpisanej umowie, poważnie obniżyć uprzednio zadeklarowane pobory. Sprawa oparła się o sąd pracy, który polecił Spółce Akcyjnej wypłacić odszkodowanie w postaci pełnych poborów uprzednio zagwarantowanych za okres 20 miesięcy. Była to na one czasy bardzo poważna kwota, gdyż pozwoliła na bycie w poznańskim małym folwarku o 146 hektarach ziemi. Był właściciel tego folwarku, jak i notariusz nie okazali bardzo obciążonej hipoteki tej nieruchomości, przekraczającej znacznie rzeczywistą wartość obiektu. Oprócz tego doprowadzenie do takiego stanu gospodarstwa wymagało dużych, przekraczających możliwości nowego nabywcy nakładów finansowych. Po dwuletnim gospodarowaniu, aby ratować podupadły folwark, Władysław Kuczewski podjął ponownie pracę w przemyśle śląskim. Od 15 maja 1934 roku pracował w Hucie Falwe (obecnie Florian) na stanowisku kierownika oddziału wielkich pieców, później na takim samym stanowisku w Hucie Laura (obecnie Jedność). Huty te należały do Wspólnoty Interesów powstałej z połączenia Katowickiej Spółki Akcyjnej dla Górnictwa

i Hutnictwa oraz Górnośląskich Zjednoczonych Hut Królewska i Laura. W 1937 roku zostaje powołany na zastępcę dyrektora technicznego w Generalnej Dyrekcji Hut Spółki Akcyjnej "Wspólnota Interesów". Pracując w Generalnej Dyrekcji miał możliwość zapoznać się w czasie wielu wyjazdów służbowych z aktualnym stanem hutnictwa żelaza w różnych krajach europejskich Francji, Belgii, Luksemburga, Niemiec, Czechosłowacji. Na tym stanowisku pozostał do wybuchu drugiej wojny światowej.

Do 1929 roku był współwydawcą czasopisma "Wiadomości Związku Polskich Hut Żelaza". Pismo to w 1929 roku przekształcono na miesięcznik "Hutnik", wydawany do dzisiaj. W 1929 roku Władysław Kuczewski został powołany na redaktora działu technicznego tego czasopisma. W 1930 roku wspólnie z innymi kolegami był organizatorem i założycielem Stowarzyszenia Hutników Polskich z siedzibą w Katowicach. Stowarzyszenie adaptowało czasopismo "Hutnik" jako organ Stowarzyszenia. W styczniu 1934 roku Stowarzyszenie Hutników Polskich powołało Władysława Kuczewskiego na naczelnego redaktora czasopisma "Hutnik". Funkcję tę piastował do wybuchu drugiej wojny światowej. W 1936 roku władze województwa Górnośląskiego spowodowały powołanie w Katowicach Wyższego Studium Nauk Społeczno-Gospodarczych - załączka przyszłej Politechniki Śląskiej. Studium to mieściło się w obecnym budynku Politechniki Śląskiej przy ul. Krasieńskiego w Katowicach. Na Studium tym Władysław Kuczewski od początku jego istnienia, tzn. od 1936 do 1939 roku prowadził wykłady z technologii żelaza i pełnił przez cały czas funkcję dziekana Wydziału Przemysłowego.

Na wiosnę 1939 roku Wydział Hutniczy Akademii Górniczej w Krakowie uchwałą Rady Wydziału powołał Władysława Kuczewskiego na katedrę metalurgii surowki, biorąc za podstawę autorstwo 3 patentów i wielu prac naukowych, a w szczególności pracę pt. "Proces wielkopieczowy (na koksie)" oraz pracę pt. "Teoria różniczkowania w sadu wielkopieczowego", jak również inne artykuły naukowe w czasopiśmiech polskich, rosyjskich i niemieckich. W czerwcu 1939 roku uchwałą Rady Wydziału zatwierdził Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powołując Władysława Kuczewskiego na profesora zwyczajnego Akademii Górniczej w Krakowie.

W 1939 roku, po wybuchu drugiej wojny światowej, na zarządzenie władz Wspólnoty Interesów wyjechał z żoną i najmłodszym synem do Warszawy a dalej do Lwowa. Prezes Wspólnoty Interesów gorąco namawiał, aby Władysław Kuczewski razem z całą dyrekcją wyjechał do Rumunii i dalej na Zachód. Propozycję tę odrzucił on jednak gdyż uważał, że bez względu na to, co się stanie, jego miejsce jest w kraju. Od września 1939 roku do czerwca 1940 roku mieszkał z rodziną we Lwowie zarabiając tłumaczeniem z języka polskiego na rosyjski prac naukowych profesorów Politechniki Lwowskiej. 29 czerwca 1940 roku wobec odmowy przyjęcia obywatelstwa radzieckiego, wraz z żoną i synem Zygmuntem został deportowany w trybie administracyjnym na Syberię do Tomsku. Pracował w Tomskim Kombinate Przekładunku Drewna w Czeremosznikach najpierw w charakterze technika, potem szefa wydziału inwestycji.

21 października 1941 roku na podstawie porozumienia gen. Władysława Sikorskiego z władzami Związku Radzieckiego, delegat Ambasady Rzeczypospolitej Polski w ZSRR Marian Heitzman powierzył Mu stanowisko męża zaufania Ambasady w sprawach dotyczących opieki i pomocy dla obywateli polskich zamieszkałych na obszarze rejonu Tomsku, stosownie do instrukcji i zarządzeń Ambasady.

Po zawieszeniu działania Ambasady RP w Moskwie i po powstaniu Związku Patriotów Polskich w ZSRR w 1943 roku został wybrany na stanowisko przewodniczącego tomskiego zarządu okręgowego ZPP. W marcu 1944 roku powołano go do Zarządu Głównego ZPP w Moskwie, do biura badań gospodarczych jako kierownika sekcji przemysłu ciężkiego. Z Moskwy 28 lipca 1944 roku wręcz z członkami PKWN wrócił do kraju. Początkowo był referentem PKWN do spraw przemysłu górniczo-hutniczego, a 5 października 1944 roku został pełnomocnikiem resortu Gospodarki Narodowej i Finansów na Małopolskę i Śląsk. Od listopada 1944 roku piastował mandat poselski do Krajowej Rady Narodowej z ramienia Związku Patriotów Polskich.

Od stycznia 1945 roku do maja 1945 roku pełnił obowiązki rektora Politechniki Warszawskiej z uprawnieniami Senatu z tymczasową siedzibą w Lublinie. Dnia 12 maja 1945 roku przyjęto w poczet członków Polskiej Partii Robotniczej. 30 maja 1945 roku otrzymał od Ministra Oświaty polecenie zorganizowania Politechniki Śląskiej powołanej dekretem Krajowej Rady Narodowej z dnia 24 maja 1945 roku. W latach 1945-1951, przez dwie kadencje był rektorem Politechniki Śląskiej i kierownikiem Katedry Metalurgii na Wydziale Mechanicznym tej Uczelni.

Na skutek złego stanu zdrowia, dokuczliwej choroby serca, na własną prośbę został z dniem 30 września 1951 roku odwołany ze stanowiska rektora Politechniki Śląskiej. Obowiązki rektorskie przekazał nowo powołanemu rektorowi prof. drowi inż. Michałowi Śmiełowskiemu. Od 1 października 1952 roku powierzono Władysławowi Kuczewskiemu obowiązki rektorskie, ale już mniejszej uczelni - wieczorowej Szkoły Inżynierskiej w Katowicach, będącej wówczas samodzielną drugą uczelnią techniczną w województwie katowickim. Obowiązki te pełnił do 1954 roku. Jednocześnie był kierownikiem Katedry Metalurgii Politechniki Śląskiej w Gliwicach.

W 1953 roku w wypadku ulicznym w Gliwicach zginęła tragicznie druga żona, Anne Kuczevska, potrącona nieszczęśliwie przez rowerzystę w czasie przechodzenia przez jezdnię. W miarę swoich sił i umiejętności pomagała swojemu mężowi nie tylko w życiu prywatnym. W czerwcu 1945 roku zorganizowała na Politechnice Śląskiej ambulatorium studenckie, które prowadziła do grudnia 1948 roku, jak również była inicjatorką powołania Towarzystwa Opieki Lekarskiej przy Politechnice Śląskiej. Przez kilka miesięcy prowadziła samodzielnie, bez lekarza ambulatorium, udzielając potrzebującym studentom pomocy.

W 1954 roku Władysław Kuczewski zawarł po raz trzeci związek małżeński z Janiną Mikołajewską.

Na wniosek Uczelni Minister Szkolnictwa Wyższego zarządził z dniem 1 września 1954 roku likwidację na Politechnice Śląskiej, na Wydziale Mechanicznym specjalności piece metalurgiczne i grzewcze. W związku z tym kierownik Katedry Metalurgii, który opiekował się tą specjalnością, prof. dr inż. Władysław Kuczewski wystąpił do ministra o przeniesienie całej katedry na Wydział Metalurgiczny Szkoły Inżynierskiej w Częstochowie, aby możliwe było kontynuować wykłady z metalurgii żelaza i wychowywać specjalistów metalurgów. Była to dla Władysława Kuczewskiego jedyna możliwość gdyż powrót na Akademię Górniczo-Hutniczą w Krakowie z kilku względów uważał za nieskuteczny.

Od września 1954 roku do października 1960 roku, tj. do chwili przejścia na emeryturę, kierował zorganizowaną przez siebie nową Katedrą Metalurgii Żelaza na Politechnice Częstochowskiej. Jednocześnie od 1956 roku pełnił obowiązki redaktora Zeszytów Naukowych Politechniki Częstochowskiej.

W 1946 roku Prezes Rady Ministrów mianował W. Kuczewskiego członkiem Rady Szkół Wyższych. W styczniu 1947 roku został wybrany do Sejmu Ustawodawczego RP jako poseł okręgu wyborczego Gliwice - Bytom - Zabrze. Uczestniczył w Kongresie Zjednoczeniowym PPR i PPS w 1948 roku. Był delegatem na I Polski Kongres Pokoju w 1950 roku oraz na III Zjazd PZPR w 1959 roku. Uczestniczył w 1 Kongresie Nauki Polskiej oraz w dwu pierwszych Kongresach NOT-u.

W styczniu 1953 roku Prezes Rady Ministrów powołał Go na członka Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, zaś minister szkolnictwa wyższego na swojego przedstawiciela w Komitecie Hutnictwa PAN.

W latach 1955-1956 był członkiem Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach. Od marca 1957 roku do lutego 1959 był członkiem Egzekutywy KW PZPR w Katowicach.

Za zasługi dla kraju, za wybitne osiągnięcia organizacyjne, wychowawcze i naukowo-dydaktyczne został odznaczony dwukrotnie Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem X-lecia Polski Ludowej, Złotą Odznaką Zasłużonemu w Rozwoju Województwa Katowickiego, Złotą Odznaką XV-lecia Politechniki Śląskiej. Przewodniczący Rady Państwa gen. Aleksander Zawadzki odznaczył pośmiertnie Władysława Kuczewskiego Orderem Sztandaru Pracy I Klasy.

Na dorobek naukowy prof. Kuczewskiego składają się 82 prace, w tym 6 podręczników akademickich i skryptów dla studentów.

Po przejściu na zasłużoną emeryturę w 1960 roku, w wieku 73 lat, kontynuował swoje prace naukowo-badawcze oraz czynną współpracę z przemysłem, szczególnie w zakresie automatyzacji procesów metalurgicznych i ogólnej teorii procesów świeżących.

Zmarł na atak serca 28 lutego 1963 roku w Polśnicy. Pochowano Go z honorami na cmentarzu Kule w Częstochowie w Alei Zasłużonych 3 marca 1963 roku.